

København og musikken dér i det syttende århundrede.

Af Bjarke Moe

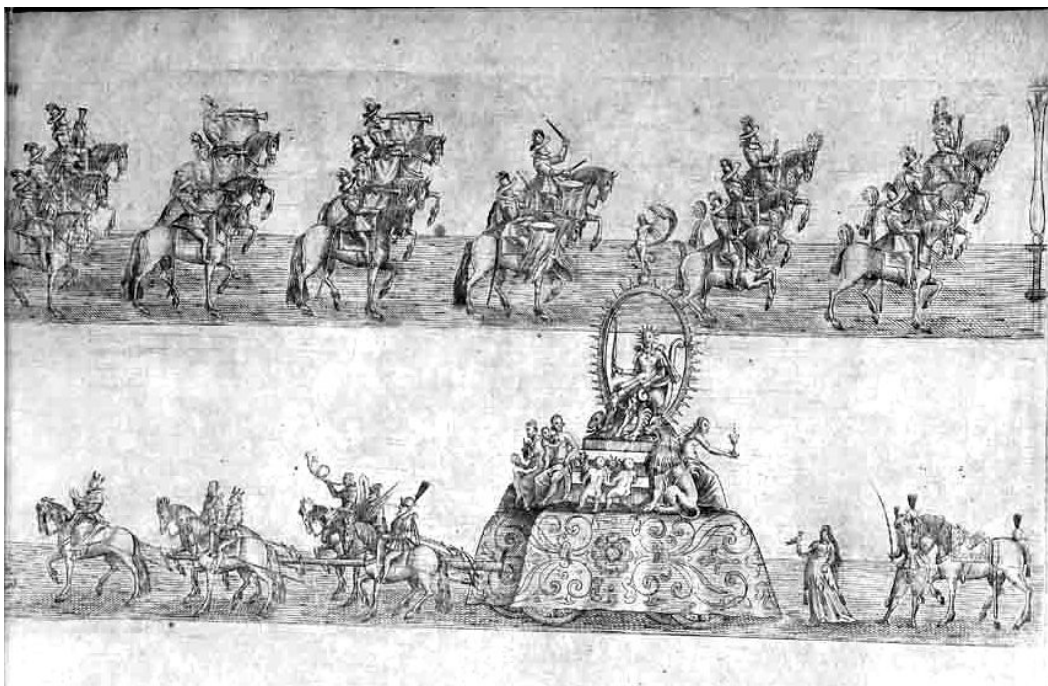
Når man skal forestille sig, hvordan København så ud i det syttende århundrede, tænker man i første omgang på den arkitektur, som endnu firehundrede år efter dominerer byens profil - Børsen, Rundetårn og Kastellet. Men hvad med byens musikalske liv? Hvor opførtes der musik med professionelle musikere, og hvor kunne byens almindelige borgere finde disse opførelser?

Byens største offentlige musikscener var kirkerne. Her var musik udført af professionelle og semi-professionelle musikere en dagligdags foreteelse i forbindelse med borgernes religiøse liv; musikken indrammede religiøse ceremonier som gudstjenester, begravelser og bryllupper. For den almindelige borger var kirkerne en integreret del af deres dagligdag, og musikopførelserne var på den vis offentlige begivenheder. Musik blev også fremført uafhængigt af liturgien, og i løbet af sekstenhundredetallet blev kirkerne hjemsteder for offentlige koncerter: således blev den berømte organist Johann Lorentz d.y. kendt for at spille på orglet i Skt. Nicolai en time hveranden dag. I det mindste købmændene, der havde deres boder i og rundt omkring kirken, må have været vant til baggrundsmusik af denne art. Lorentz var i øvrigt blot een af adskillige tyske organister, der virkede i byen i det syttende århundrede. Brødrene Christopher og Antonius Schuler fra Braunschweig arbejdede ved domkirken i tre årtier, før deres fætter David Bernhard Meder overtog stillingen de næste fyre år. Dette års jubilar Christian Geist havde ansættelse ved Helligåndskirken i 25 år og betjente i tilgift også den kongelige flådes kirke, Holmens Kirke, samt universitetskirken, Trinitatis.

Københavns Latinskole var en vigtig musikalsk institution med forbindelse til domkirken. Eleverne fik undervisning af musiklærere i at synge salmer til brug ved deltagelse i gudstjenesterne i sognekirkerne, Vor Frue Kirke, Helligåndskirken og Skt. Nicolai Kirke. De havde flere timers musikundervisning hver uge og øvede store vokalværker, så de ved kirkens højtider som jul og påske kunne fremføre storladet musik sammen med stadsmusikanterne. Man får et indblik de musikalske aktiviteter udstrækning i skolen gennem nogle bevarede dokumenter fra rektors hånd: når et brudepar fejrede bryllup i kirken, kunne de vælge, hvilken slags musik, de ønskede, koret skulle synge, fra en liste. Hvis de var velhavende og villige til at spendere 16 Rigsdaler (et beløb svarende til en månedsløn for korlederen), kunne koret synge "stor og komplet musik" hele ceremonien igennem for at fejre deres kærlighed. Skolens repertoire domineredes af tysk

protestantisk musik af komponister som Michael Prætorius, Johann Hermann Schein og Andreas Hammerschmidt.

Kong Christian IV (1577-1648) begyndte ikke alene den visuelle fornyelse af sin hovedstad, som vi stadig er vidner til idag: han interesserede sig også for byens musikalske liv. Ved hans hof på Københavns Slot blev der ansat professionelle musikere. Disse havde adskillige opgaver: de spillede musik til gudstjenesterne i kongens kapel; de spillede til dans og banketter; og de underholdt kongen i hans kammer. Vi kender flere berømte musikere og komponister, som var ansat i København i 1600-tallet, f.eks. John Dowland, Heinrich Schütz og Kaspar Förster, hvis musik hyppigt idag spilles ved koncerter og i radioen. I modsætning til, hvad vi ofte forestiller os om kongens musik, blev opførelserne på Københavns slot oftest kun overværet af et lille antal personer, nemlig tjenestefolkene og hoffet, evt. gæster samt undertiden den kongelige familie, (hvis de overhovedet var til stede på slottet). Ligesom vi idag ikke almindeligvis får chancen for at opleve den musik, der spilles på dronningens slotte, var sekstenhundredetallets københavnere uinteresserede med hoffets musik. Kun når kongen mødtes med sine undersåtter demonstrerede det musikalske etablissement hans pragt: ved paraderne spillede hans musikere på skinnende sølvtrompeter og larmende trommer. Til trods for sin daglige næsten skjulte eksistens, overstiger den musikalske aktivitet ved det danske hof vores vildeste fantasier, og Christian IV brugte hvert år tusindvis af daler på at holde sin musikalske stab opdateret.

Det danske hof var i høj grad påvirket af strømninger fra Tyskland. Den kongelige danske familie havde bånd til medlemmerne af adskillige tyske hoffer, og som hertug af Holsten forbandt den danske konge naturligt sit rige til den sydlige nabo. På den tid deltes de danske og tyske hoffer om en fælles fascination af italiensk musik. Musik af italienske komponister påvirkede musikere og kunstskere over hele Europa. Italien blev betragtet som musikkens fædreland - selve den musikalske kreativitets udspring. Denne fascination var et fænomen, der havde effekt på Nordens musikliv på flere planer, både socialt og musikalsk. Den italienske musiks status viser sig ved den kendsgerning, at de mest magtfulde herskere i Europa lagde en overordentlig iver for dagen for at blive kædet sammen med den. Musik og musikere fra Italien blev symbol på herskerens gode smag, kvalitetssans og evne til at følge med tiden.

Eftersom der var efterspørgsel efter italienske musikere, var de dyre i hyre og drift. Som følge heraf havde herskerne fordel af at have dem ved deres hoffer - de blev et magtsymbol.

De tyske kejsere i Prag og senere Wien havde adskillige italienske musikere ansat, og foretrak oven i købet at have en musiker fra Italien som leder af hofkapellet. Den polske konge etablerede fra det sekstende århundrede og fremefter musikken ved sit hof på en gruppe italienere, som blev håndplukket direkte fra de musikalske kredse omkring pavehoffet i Rom. Også Christian IV og hans hofstab mængede sig med italienerne. Omkring år 1600 sendte kongen den første bølge af danske musikere af sted med kurs mod Italien, hvor de studerede hos den berømte organist Giovanni Gabrieli. Deres historie er velkendt og er fortalt mange gange: danskere som Mogens Pedersøn rejste til Venedig og lærte at komponere madrigaler, en vokalgenre, som på den tid repræsenterede deres udforskning af den italienske musik. Pedersøn og hans kolleger var kulturambassadører på den danske konges vegne, og på deres rejse sydpå gennem Europa indsamlede de alskens musikalske materialier og erfaringer for at tage dem med hjem til hoffet. Ud over at tage kontakt til udenlandske musikere medbragte de også nodeark med henblik på at lade dem indgå i hoffets musikalske repertoire. Med udgangspunkt i forsiden til en af de danske madrigaludgivelser er det let at forestille sig, hvordan hoffets musikere hjemme i København opførte flerkorig musik af Giovanni Gabrieli på det kongelige slot. Også musik af berømte komponister som Claudio Monteverdi og Luca Marenzio blev indlemmet i repertoire.

I det syttende århundrede var der også ansat italienske sangere og instrumentalister ved det danske hof: at lade danske musikere besøge Venedig var ikke nok for kongerne. Christian IV holdt kontakt til kejserens hof og sendte hoffolk til Polen for at skaffe virtuose italienere til Danmark. Ved at engagere den tyske komponist Heinrich Schütz som Kapelmester i 1633 havde Christian IV held til at knytte en af Europas mest talentfulde italiensk-inspirerede komponister til sit hof. Men han var endnu ikke tilfreds: kort før sin død overtalte han en talentfuld italiensk sanger, Agostino Fontana til som den første italiener at blive leder af hofmusikken.

Oversat fra engelsk af Hans Tjalve